

Marija Gračaković, prof., Crikvenica

Prikaz knjige:
Đurđica Ivančić Dusper:
CRIKVENIČKI NARODNI OBIČAJI,
Centar za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić,*
Crikvenica, 2012.

Običaji – važan dio našeg kulturnog naslijeđa

Običaji, koje su naši stari od davnina iznimno cijenili, štovali i s njima išli kroz život, dragocjene su stečevine vezane uz sve važne događaje u ljudskom privatnom, obiteljskom i društvenom životu. Po nekoj ih gruboj podjeli možemo svrstati u: kalendar-ske (običaje kroz godinu, vezane uz pojedine datume i blagdane) i životne (one običaje koji prate važna ljudska životna događanja, kao: rođenje, vjenčanje, smrt...).

U knjizi Đurđice Ivančić Dusper Crikvenički narodni običaji riječ je o nematerijalnom kulturnom naslijeđu i ona nam mudrom jednostavnošću nudi spoznaju o običajima, daje važnost u utvrđivanju istine o kulturi življenja, odnosa među ljudima, o životu Crikveničana. Knjiga je svjedočanstvo o tome da je svaki trenutak čovjekova života izniman i neponovljiv: od rođenja do odlaska u vječnost. Dokaz je da

životnim stvarima i pojavama često uočavamo vrijednost tek kada se, prividno, izgube, nestanu iz našeg života.

Iako se danas mnoge kulture prepliću, razvijaju pod utjecajem drugih kulturnih obrazaca, ipak svaka od njih zadržava značajan dio svoje autentičnosti. Tako je svaki kraj poseban sa svojim djelićem priče, povijesti utkane u običaje, način života i ponašanje stanovništva. To naslijeđe samo čeka da bude ispričano.

U sadržaj knjige nas vrlo stručno, pregledno i znalački uvodi prof. Sanja Škrgatić tekstom *Od ribarskog mjesta do turističke rivijere*. Ona analizira preobrazbe Crikvenice u posljednjih 150 godina, promjene u izgledu grada, stilu i načinu života, pa tako i u običajima. Neki običaji prikazani u knjizi žive još samo u sjećanjima ili se polako gase s nestajanjem najstarijih, još živućih Crikveničana. Prof. Škrgatić zaključuje svoj uvodni tekst zapažanjem: *Običaji opisani u ovoj knjizi dio su kulturne tradicije Crikveničana, pa ih je valjalo zabilježiti i na taj način sačuvati za buduće generacije*.

Kod Đurđice Ivančić Dusper izbor teme o crikveničkim običajima nije slučajan. To je njezin zavičaj – Crikvenica, grad u kojem je provela djetinjstvo, razdoblje života u kojem se utisci najsnažnije upijaju. Zato se stavila u ulogu pripovjedačice koja se:

- a) marljivim terenskim istraživanjem,
- b) osobnim iskustvom i
- c) sjećanjem

potrudila da crikveničke običaje, to duhovno blago nematerijalne baštine, ispriča, sačuva od zaborava, podsjeti starije i predoči mladima kako se nekad u Crikvenici živjelo u tradiciji težaka i ribara, u skladu s prirodom i Božjim zakonima, u poštivanju tradicionalnih, moralnih i ljudskih vrijednosti.

Zbog toga ova knjiga ima svoje puno opravdanje jer nam mudrom jednostavnošću nudi spoznaju o jedinstvu čovjeka i zemlje i daje važnost u spoznavanju istine o kulturi, te podastire dragocjene podatke o onome čemu prijeti opasnost da, u procesu ubrzane urbanizacije, potpuno nestane, a iznimno nam je važno.

Kroz osamnaest priča autorica nas Kolom uvodi u Novu godinu, slijede: Sveta tri kralja, Mesopust, Štovna nedjelja, Korizmeni običaji, Maslinska nedjelja, Jurjeva, Ivanja, Vela Gospoja, Bela nedelja, Sveti Šimun snegon šinul, Božićni običaji, Običaji uz rođenje djeteta, Svadbeni običaji, Običaji uz smrt, Narodna vjerovanja, Društvene igre i Naušnice – morčići. Iz samih je naslova razvidno da je autorica obradila, kako kalendarske, tako i životne običaje koji su dio crikveničkog kulturnog naslijeđa koje je vrijedilo skupiti, zapisati i na zanimljiv i jednostavan način prezentirati javnosti.

Knjiga je iznimno važan pokušaj očuvanja izvornih, tradicijskih i kulturnih bogatstava Crikvenice, poticaj svjesnosti o potrebi očuvanja, kako tzv. općih

običaja (koji se, s malim razlikama javljaju i u okolnim mjestima i krajevima), tako i onih koju se izdvajaju kao tipično crikvenički. Ovdje izdvajam Štovnu nedelju, jedinstveni crikvenički običaj koji čuva spomen na zajedništvo crikveničkih ribara, Velu Gospoju, blagdan nebeske zaštitnice Crikvenice koji se ovdje slavi na specifičan način kakav drugdje nije zabilježen, Belu nedelju koja se obilježava prve nedjelje u listopadu. Običaj je posvećen cvijetu kojega ovdje zovu bela nedelja, nedeljica ili oštrolišni zvjezdan. On je posljednji cvijet kojim završava ljetno razdoblje rascvjetalih crikveničkih vrtova. Prve ga se nedjelje u listopadu nosi u crkvu na blagoslov, a potom se njime ukrašavaju domovi i grobovi najmilijih. I ovo spada u jedinstvene crikveničke običaje. Spomenuti također valja procesiju i običaj proslave blagdana svetog Šimuna, nebeskog zaštitnika starog naselja Kotor, čije je stanovništvo, nakon velikog požara 1776. godine našlo svoje novo utočište u Crikvenici.

Autoricu očarava snaga života, znak duboke odanosti svemu što ga afirmira, učvršćuje, obogaćuje. Svi su detalji promišljeni i svrhovito iskorišteni. Prožeta toplim slikama, tihom, jednostavnom i dubokom umnošću, autorica pronalazi one specifičnosti koje se vežu za Crikvenicu, ali ne bježi od zajedničkoga, čak univerzalnoga. Usuđujem se reći da je sve to učinjeno u zadnji čas, ali ipak na vrijeme da se spasi od zaborava i da se ova knjiga pridruži velikom slavlju i obilježavanju šeststote obljetnice prvog pisanog spomena imena Crikvenice.

Crikvenica, srpanj 2012.